REPUBLICA MOLDOVA
Mun. UNGHENI
Judecătoria UNGHENI

HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ

27 decembrie 2023

În cauza civilă nr. 2 – 1332/2020 *(nr. electronic – 2 – 20076969 – 51 – 2 - 09072020),*
având ca obiect cererea de chemare în judecată introdusă la 6 iulie 2020 și acceptată în procedură contencioasă, fiind introdusă o cerere de intervenție principală la 30 noiembrie 2020, care privește pe

Tatiana CROITORU (reclamant)

Maria TIMOTIN (intervenient principal)

împotriva

Alexandr CHIRIAC (pârât)

cu participarea intervenienților accesoriu, unitatea administrativ teritorială, reprezentată prin primăria și consiliul sat. Grozești din raionul NISPORENI; I.P. „Agenția Servicii Publice”;

- *privind declararea nulității testamentului din 17 noiembrie 1993 și compensarea cheltuielilor de judecată;*

JUDECĂTORIA UNGHENI,
în numele căreia examinează judecătorul specializat în materie civilă:
Președintele ședinței: Constantin CHILIAN, *judecător*
și Tatiana CHIORESCU, *grefier de ședință*,

- *a stabilit* dezbaterile judiciare în ședință de judecată publică care s-a desfășurat oral în limba română la 13 octombrie și 12 decembrie 2023, în prezența reclamantului, intervenientului principal/accesoriu și avocații reclamantului și pârâtului;
- *a amânat* deliberarea și adoptarea dispozitivului hotărârii pentru 22 și 27 decembrie 2023, fiind pronunțat la ultima dată menționată;

- *a înregistrat* cererea de apel depusă de *pârâtul* Alexandr CHIRIAC, la 10 ianuarie 2024,

întocmește hotărârea integrală, având în vedere *(a)* perioada zilelor nelucrătoare (concediu de odihnă anual (2 – 5 ianuarie 2024) și delegări pentru participarea în cadrul unor vizite de studiu și de lucru – (15 – 19 aprilie; 24 – 26 aprilie 2024; 17 – 18 mai 2024; concediu medical – 22 – 24 mai 2024; (b) termenul necesar pentru redactarea unei hotărâri pe cazuri complexe raportat la volumul excesiv de muncă (*anul* 2024: cereri repartizate 338; *examinate* – 371; *hotărâri motivate* - 23);

cu următorul cuprins:

PARTEA DESCRIPTIVĂ

Pretențiile reclamantului.

1. La 6 iulie 2020, *reclamantul* Tatiana CROITORU a depus cerere de chemare în judecată împotriva *pârâtului* Alexandr CHIRIAC.

2. La 9 iulie 2020, cererea a fost repartizată, în mod aleatoriu, judecătorului Constantin CHILIAN, fiind acceptată în procedura medierii judiciare. După încetarea acestei proceduri la 9 noiembrie 2020, cererea a fost reținut spre examinare în procedura contencioasă (f. d. 59).

3. La 12 decembrie 2023, reclamantul, prin avocatul Valentin MARDARI, a concretizat mărimea cheltuielilor de asistență juridică, anexând bonul de plată (vol. II, f. d. 16).

4. Prin cererea de chemare în judecată, reclamantul a solicitat:

(1) declararea nulă a testamentului din 17 noiembrie 1993, întocmit de Primăria sat. Grozești din raionul NISPORENI;

(2) încasarea din contul pârâtului a cheltuielilor judiciare, sub forma: (a) cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 10.000 de lei.

5. Pentru a-și demonstra pretențiile de mai sus, reclamantul a depus la dosar, în copie, mai multe înscrisuri și a depus explicații orale în cadrul dezbaterilor judiciare, inclusiv a cerut audierea martorului Iulia LANGA.

Pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare. Intervenientul principal.

6. La 30 noiembrie 2020, Maria TIMOTIN a depus o cerere de intervenție principală, prin care a formulat pretenții similare cu ale reclamantei (vol. I; f. d. 64 – 71).

7. La 27 iunie 2023, instanța a acceptat cererea de intervenție principală și s-a dispus examinarea concomitentă a acesteia cu acțiunea inițială (vol. I; f. d. 187 – 189).

Pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare. Observațiile pârâtului.

8. Pârâtul nu a depus referință în termenul stabilit de judecător. Totuși, prin avocatul Victor FURNICĂ, a solicitat respingerea acțiunii civile în cadrul dezbaterilor judiciare, prezentând explicații scrise în acest sens (vol. II; f. d. 1 – 4).

9. La 9 iunie 2021, intervenientul accesoriu I.P. „Agenția Servicii Publice”, Serviciul cadastral teritorial NISPORENI, a precizat că nu are un interes pe în cauza menționată din cauza lipsei contestării unui act administrativ (vol. I; f. d. 107).

10. Intervenientul accesoriu unitatea administrativ teritorială, reprezentată prin primăria și consiliul sat. Grozești din raionul NISPORENI; nu a depus referință.

11. Prin încheierea din 19 mai 2021, judecătorul a notat că obiectul acțiunii se referă la anularea testamentului întocmit la 17 noiembrie 1993, fiind aplicabil Codul civil, adoptat la 26 decembrie 1964. Conform *art. 78 din acest cod*, judecătorul are obligația de a verifica din oficiu respectarea termenului de prescripție de către părți. Astfel, judecătorul a considerat oportun de a pune în discuție incidentul procedural de mai sus (vol. I; f. d. 101).

12. În urma mai multor cereri de amânare depuse de ambele părți, judecătorul a soluționat excepția de tardivitate prin încheierea din 27 iunie 2023. În special, instanța *a respins* excepția de tardivitate, ca fiind neîntemeiată. Judecătorul a observat că testamentul de mai sus *nu a fost înregistrat* nicio la o autoritate publică, astfel încât este justificat să se creadă că reclamantul a luat cunoștință cu actul contestat la 23 mai 2019. Prin urmare, acțiunea inițială a fost introdusă de reclamant în interiorul termenului legal (vol. I; f. d. 187 – 189).

13. Termenul de judecare a cauzei în fond a fost stabilit pentru 13 octombrie și 12 decembrie 2023.

Soluționarea cauzei și mijloacele de probe administrate de participanți.

14. În clădirea Judecătoriei UNGHENI, mun. UNGHENI, instanța de judecată *a stabilit* dezbaterile judiciare în ședință de judecată publică care s-a desfășurat în limba română la 13 octombrie și 12 decembrie 2023, în prezența:

- Reclamantul Tatiana CROITORU și intervenientul principal/accesoriu Maria TIMOTIN;
- Reprezentantul reclamantului, avocatul Valentin MARDARI;
- Reprezentantul pârâtului, avocatul Victor FURNICĂ;

în lipsa următorilor participanți, *în special*:

- Pârâtul Alexandr CHIRIAC; avocatul acestuia, dl Victor FURNICĂ și intervenientul accesoriu I.P. „Agenția Servicii Publice”, Serviciul cadastral teritorial NISPORENI, au cerut examinarea cauzei în lipsă în baza *art. 206 alin. (1) din Codul de procedură civilă*;
- Intervenientul accesoriu unitatea administrativ teritorială, reprezentată prin primăria și consiliul sat. Grozești din raionul NISPORENI, a fost informat contra semnătură, cu scrisoarea recomandată și cu aviz de primire, despre inițierea cauzei civile și obligația de a depune referință, *inclusiv* despre locul, data și ora ședinței de judecată, *însă* nu a comunicat motivul neprezentării și nu a solicitat amânarea ședinței de judecată.

15. În rezultatul judecării cauzei pe fond, judecătorul *a amânat* deliberarea și adoptarea dispozitivului hotărârii pentru 22 și 27 decembrie 2023, în condițiile *art. 236 alin. (1) din Codul de procedură civilă*.

MOTIVAREA INSTANȚEI DE JUDECATĂ

CIRCUMSTANȚELE CAUZEI.

16. Pentru a stabili faptele cauzei, judecătorul *a ascultat* argumentele avocaților asupra problemelor ridicate în dezbaterile judiciare; *a ascultat* explicațiile orale ale reclamantului și intervenientului principal și, după caz, observațiile prezentate în replică; *a luat cunoștință* de explicațiile scrise ale pârâtului și înscrisuri, inclusiv *a audiat* martorul Iulia LANGA.

17. Reclamanta, pârâtul și intervenientul principal sunt frați și surori, care s-au născut în familia dlui Ion CHIRIAC și dnei Maria CIOBANU.

18. La 3 iunie 1960, Ion CHIRIAC și Maria CIOBANU au decis să-și oficializeze relația lor prin încheierea unei căsătorii, fapt confirmat prin actul de căsătorie nr. 11 (vol. I; f. d. 14). Dna Maria CIOBANU a preluat numele de familie al soțului.

19. Familia CHIRIAC a domiciliat *****.

20. La 9 iunie 1960, s-a născut reclamanta Tatiana CROITORU în familia lor.

21. În aceeași perioadă, familiei CHIRIAC (fiind o familie tânără) i-a fost repartizat un lot de teren în aceeași localitate pentru construcția unei case de locuit. În anul 1962, părinții părților au construit casa de locuit.

22. La 4 aprilie 1962, s-a născut *pârâtul* Alexandr CHIRIAC și, după caz, la 24 august 1967, s-a născut *intervenientul principal* Maria TIMOTIN (CHIRIAC).

23. La 1 iulie 1965, Codul civil din 26 decembrie 1964 a intrat în vigoare în Republica Sovietică Socialistă Moldovenești. Conform *art. 1 din acest text de lege*, baza raporturilor patrimoniale în societatea sovietică o constituie sistemul economic socialist și proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție. Viața economică a RSS Moldovenești este determinată și dirijată de planurile de stat de dezvoltare economică și socială.

24. La 1 aprilie 1970, Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969 a intrat în vigoare în Republica Sovietică Socialistă Moldovenești.

25. În timpul audierii, reclamanta a explicat că tatăl ei, dl Ion CHIRIAC, a fost la muncă la „север” (tăierea lemnului). Din acest motiv, în anul 1978, părinții părților, Ion CHIRIAC și Maria CIOBANU, au construit *o casă nouă* de locuit în aceeași ogradă, pe același teren.

26. Reclamanta a precizat că sora Maria TIMOTIN s-a căsătorit în anul 1985, iar pârâtul în anul 1987. În seara nunții pârâtului, tatăl Ion CHIRIAC i-a spus acestuia – „tu, împreună cu familia, ai să treci în casa noua” (*a se asculta* înregistrarea audio a ședinței din 13 octombrie 2023, ora 11:45:00 – 11:46:11).

27. Astfel, în anul 1987, *pârâtul* Alexandr CHIRIAC s-a mutat să trăiască împreună cu soția sa în această casă.

28. Reclamanta a explicat că tatăl lor le-a spus că – „pârâtul va locui în casa noua (1978) și va avea grijă de primul rând de viță de vie; iar fiicei Maria TIMOTIN îi va rămâne *casa veche (1962), grădina din fața casei și cota mamei* și reclamantei i-a revenit jumătate din cota lui” (*a se asculta* înregistrarea audio a ședinței din 13 octombrie 2023, ora 11:46:11 – 11:47:40; 11:58:00 – 11:59:16).

29. În acea perioadă, pe terenul familiei CHIRIAC erau doar două construcții capitale.

30. La 23 mai 1991, Republica Sovietică Socialistă Moldova şi-a schimbat denumirea în Republica Moldova. Mai târziu, la 27 august 1991, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Declarația de independență a Republicii Moldova.

31. La 17 noiembrie 1993, dl Ion CHIRIAC a întocmit testamentul nr. 75, în prezența înlocțiitorului primarului Primăriei sat. Grozești, Ioana MERLAN (f. d. 15). Conform acestui act, dl Ion CHIRIAC a făcut următoarea decizie: „*din bunurile ce-mi aparțin, casa de locuit cu toate construcțiile si clădirile de uz gospodăresc ce se află în s. Grozești* – îi testez lui Alexandru CHIRIAC fiul lui Ion (vol. I; f. d. 15).

32. În cadrul aceleiași perioade, părinții părților, Ion CHIRIAC și Maria CIOBANU, au dobândit în comun și alte terenuri (cu destinație agricolă).

33. *Martorul Iulia LANGA* a declarat că familia CHIRIAC are 2 gospodării în aceeași ogradă separate prin gard de plasă (posibil acum acest gard a fost ridicat). Dorința dlui Ion CHIRIAC a fost ca - pârâtul a primit casa nouă, iar sora lui, Maria TIMOTIN, a rămas în casa bătrânească. Aceasta a fost dorința dlui Ion CHIRIAC. Martorul a menționat că Ion CHIRIAC a spus că pârâtul trebuie să obțină suplimentar un rând de viță de vie pentru a avea unde să scoată și să spele „butoaiele”. Nu a auzit despre existența testamentului. Maria TIMOTIN a făcut reparație în casa bătrânească (a schimbat geamurile, ușile) și a construit beci și garaj. Ultima dată a fost în ograda familiei CHIRIAC până la decesul mamei părților. Martorul presupune că pârâtul împreună cu feciorii săi au avut un plan, potrivit căruia feciorul pe nume „Sașoc” să treacă să locuiască în casa noua, iar pârâtul să se mute în casa bătrânească.

34. Începând cu anul 1999, oficiile cadastrale teritoriale au efectuat înregistrarea masivă în baza Programului de stat pentru crearea cadastrului bunurilor imobile.

35. În cazul familiei CHIRIAC, atât terenul, cât și casa de casa de locuit construită în anul 1962 nu au fost înregistrate în Registrul bunurilor imobile. *În orice caz,* până în anul 2001, părinții părților achitau impozitele fiscale pentru bunurile deținute (vol. I; f. d. 17 – 29).

36. La 26 aprilie 2001, a intrat în vigoare Codul familiei nr. 1316 – XIV din 26 octombrie 2000. Potrivit *art. 166 alin. (4) din aceeași lege*, reglementările privind proprietatea în devălmășie a soților și privind proprietatea personală a fiecăruia dintre soți, prevăzute la art.20-

23, se vor aplica proprietății obținute de către soți (unul dintre soți) după intrarea în vigoare a prezentului cod.

37. La 1 august 2001, Ion CHIRIAC a decedat în ***** (vol. I; f. d. 16). Reclamanta a subliniat că procedura succesorală nu a fost deschisă. Familiile CHIRIAC au continuat să locuiască pe cotele de teren divizate, în casele de locuit construite.

38. La 7 iulie 2005, Maria CHIRIAC, *mama părților*, a întocmit testamentul nr. 18, în prezența secretarului Primăriei sat. Grozești din raionul NISPORENI (vol. I; f. d. 245). Conform acestui act, dna Maria CHIRIAC a făcut următoarea decizie: *din averea mea – testez fiicei mele Maria TIMOTIN fiica lui Ion, și anume*

a) Casa de locuit și terenul aferent casei, și

b) Cotele de teren echivalent constituit din sectorul de teren cu nr. cadastral *****.

39. La întrebarea avocatului, intervenientul principal Maria CHIRIAC a precizat că reprezentantul primăriei nu a informat-o pe mama ei despre existența unui alt testament, în momentul întocmirii testamentului din anul 2005. În cadrul unui alt proces, reprezentantul primăriei a susținut că a autentificat testamentul, deoarece mama ei a început să plângă.

40. La 13 august 2018, Maria CHIRIAC a decedat. Înmormântarea a fost organizată și achitată de intervenientul principal, ce se confirmă prin explicațiile reclamantei.

41. După decesul mamei, intervenientul principal Maria TIMOTIN a acceptat moștenirea prin intrarea în posesie și folosința patrimoniului rămas.

42. Reclamanta a subliniat că, la 19 mai 2019, pârâtul s-a prezentat la intervenientul principial Maria TIMOTIN și i-a comunicat că întregul teren aferent și casele de locuit îi aparține cu drept de proprietate. El a sugerat că este proprietar, deoarece achită impozitele pentru aceste bunuri (*a se asculta* înregistrarea audio a ședinței din 13 octombrie 2023, ora 11:48:00 – 11:49:20).

43. În mod corespunzător, reclamanta și intervenientul accesoriu s-au adresat la primărie. Prin răspunsul nr. 58 din 17 iunie 2019, Primăria s. Grozești și Consiliul s. Grozești au informat părțile despre următoarele împrejurări:

> **1.** Decizia nr. 2 din 15 februarie 1992 nu vizează pe nici una dintre părțile implicate în acest caz. Prin Programul „Pământ” și conform deciziei Primăriei nr. 2 din 15 februarie 1992 au fost identificați beneficiarii de cote – părți de terenuri din fostul kolhoz „Zavetîi Iliicia”.
>
> Terenurile aferente caselor de locuit au fost repartizate deținătorilor de teren în baza aceleași decizii pentru toți beneficiarii din teritoriul subordonat APL Grozești și înregistrați în Registrul deținătorilor de terenuri, inclusiv terenul aferent casei de locuit a cet. Ion CHIRIAC fiul lui Mitrofanovici.
>
> **2. (...)**
>
> În acea perioadă (data întocmirii testamentului din 1993), casele de locuit și terenurile nu aveau încă numere cadastrale, respectiv, în testamente bunurile imobile nu erau identificate.
>
> **4.** În anul 2002 – 2004 de către primăria Grozești este derulată procedura de eliberare a titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren. Au fost perfectate și eliberate circa 24.000 de titluri.

5. Fostul secretar Ioana MERLAN, în anul 2004, activa în primăria Grozești în calitate de inginer cadastral. Cunoscând despre existența testamentului, pe care dânsa la întocmit și faptul, că toți *copiii dlui Ion CHIRIAC cunoșteau despre voința tatălui lor*, îl trece *pe pârât Alexandr CHIRIAC în lista proprietarilor care urmau să primească titluri*.

6. Astfel, a fost trecut în registrul cadastral al deținătorilor de terenuri la nr. 587 din 23 ianuarie 2002 pârâtul Alexandr CHIRIAC, proprietar al bunului imobil cu nr. cadastral ***** și eliberat titlul la 25 noiembrie 2004.

7. În această perioadă, sora lui Alexandr CHIRIAC, dna Timotin Maria până în prezent în mun. Chișinău, construiește împreună cu soțul său o construcție locativă în ograda mamei sale, pe terenul, care, de fapt, conform testamentului prenominalizat, este testat fratelui său Chiriac Alexandru.

Trebuie de remarcat, că construcția este neautorizată, fără Certificat de urbanism, Autorizație de construire sau Proiect.

Pentru a readuce lucrurile la normalitate, cet. Maria CHIRIAC , mama părților vizate în cazul dat, bolnavă la acea vreme, ajunge la o înțelegere cu fiul său Alexandru CHIRIAC, ca acesta să-și perfecteze actele de moștenire în baza testamentului tatălui pe casa părintească și terenul aferent și să-i cedeze surorii sale Timotin Maria prin divizare o parcelă ca și teren aferent pentru construcția neautorizată. Astfel, cet. Chiriac Maria se adresează la primăria Grozești cu solicitarea de întocmire a unui Testament, care a fost înregistrat cu nr. 18 din 7 iulie 2005, prin care testează fiicei sale Timotin Maria casa de locuit, care , de fapt, și este construcția neautorizată, pomenită anterior. Drept dovadă servește faptul, că în Testamentul nr. 18 din 7 iulie 2005 în favoarea cet. Timotin Maria casa de locuit si terenul aferent testate nu au număr cadastral.

Până la intrarea în drepturile succesorale, Maria TIMOTIN urma să legalizeze construcția, iar fratele său Alexandr CHIRIAC sa divizeze terenul cu nr. cadastral ***** și suprafața 0, 1847 ha și să cedeze surorii sale , o suprafață ca și teren aferent construcției neautorizate.

8. Cet. Chiriac Maria a decedat la 13 martie 2018.

Fiul acesteia, Chiriac Alexandru se adresează la Primărie la data de 18 iunie 2018 pentru a-i fi eliberate Adeverința de intrare în succesiune, conform Testamentului nr. 75 din 17 noiembrie 1993 pe casa de locuit a părinților săi, situată pe terenul cu nr. cadastral ***** procedură, care trebuia să aibă ca finalitate divizarea terenului aferent in folosul surorii sale Maria TIMOTIN pentru construcția neautorizată.

Procedura n-a fost finalizată de către pârâtul Alexandr CHIRIAC.

9. Maria TIMOTIN nu s-a adresat la Primăria GROZEȘTI cu solicitări succesorale.

44. Pe cale judecătorească, intervenientul principal Maria TIMOTIN a contestat legalitatea și a cerut anularea, *printre altele,* a deciziei Primăriei nr. 2 din 15 februarie 1992 și a titlului de autentificare a dreptului deținătorului de teren cu nr. cadastral ***** eliberat dlui Alexandr CHIRIAC la 26 noiembrie 2004.

45. Prin hotărârea din 26 mai 2021, Judecătoria UNGHENI a admis parțial acțiunea de mai sus, printre care *a anulat* titlul de mai sus și actele subsecvente acestuia.

46. Totuși, potrivit deciziei nr. 3a – 1024/2021 (2 - 19144331 – 02 – 3a – 06092021) din 1 martie 2022, Curtea de Apel CHIȘINĂU *a casat* hotărârea Judecătoriei UNGHENI din 26 mai 2021 și a respins acțiunea în contencios administrativ depusă de Maria TIMOTIN, ca fiind neîntemeiată (vol. I; f. d. 206 – 233). În acest context, instanța de apel a reținut că:

- Din extrasul din Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 151 din 8 noiembrie 2004 se relevă că, potrivit înscrierii în Registrul de evidență a gospodăriilor nr. 7, pag. 59, contul personal 588, pe lotul de lângă casă cu numărul cadastral ***** sunt amplasate construcții capitale, inclusiv casa de locuit care aparține proprietarului Alexandr CHIRIC (vol. I; f. d. 232);
- (...) moștenirea după decesul dlui Ion CHIRIAC au acceptat de facto, prin intrarea în posesie, soția Maria CHIRIAC și fiul Alexandr CHIRIAC (vol. I; f. d. 232);
- Din cele relatate de autoritatea publică pârâta/apelantă Primăria sat. Grozești din raionul NISPORENI se reține că atribuirea în proprietate a terenului cu nr. cadastral ***** lui Alexandr CHIRIC în întregime s-a făcut având la bază testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 (vol. I; f. d. 232);
- Astfel, este evident că, la întocmirea testamentului din 7 iulie 2005, prin care Maria CHIRIAC a testat fiicei sale Maria TIMOTIN casa de locuit și terenul aferent casei de locuit și 7 cote de teren, în registrul bunurilor imobile deja era înregistrat dreptul de proprietate a lui Alexandr CHIRIAC, atât asupra terenului, cât și asupra construcției cu nr. cadastral 6034105.151.01, amplasate în raionul NISPORENI, data înregistrării 10 ianuarie 2005 (vol. I; f. d. 232).

47. Prin încheierea nr. 3ra – 726/2022 din 12 octombrie 2022, Curtea Supremă de Justiție a declarat inadmisibil recursul declarat de Maria TIMOTIN. Altfel spus, decizia Curții de Apel CHIȘINĂU de mai sus a rămas în vigoare și a devenit irevocabilă (vol. I; f. d. 234 – 244).

48. În timpul audierii, reclamanta a afirmat că pârâtul continuă să locuiască în casa construită în anul 1978, iar casa construită în anul 1962 este încuiată *nelocuibilă* (*a se asculta* înregistrarea audio a ședinței din 13 octombrie 2023, ora 12:07:00 – 12:08:10).

49. Pe baza celor arătate, reclamantul a solicitat declararea nulă a testamentului nr. 75 din 17 noiembrie 1993.

PRETENȚIILE RECLAMANTULUI.

Argumentele participanților la proces.

50. *Reclamantul* Tatiana CROITORU a solicitat admiterea integrală a acțiunii civile.

În motivarea opiniei, reclamanta a atras atenția că terenul, cât și casa de locuit construită în anul 1962 aparținea cu drept de proprietate comună (în devălmășie) cet. Ion și Maria CHIRIAC. Prin întocmirea acestui testament, în familia CHIRIAC, precum și de către pârâtul Alexandr CHIRIAC, de facto, s-a convenit ca acestuia să-i fie repartizată o cotă parte din acest teren pe care se afla casa de locuit construită în anul 1978 pentru ca acesta să locuiască separat cu familia. Restul terenului a rămas în proprietatea comună a părinților. În testament nu a fost reflectată informația exactă cu privire la mărimile terenului testat pârâtului, ceea ce demonstrează că Ion CHIRIAC nu a testat pârâtului terenul aferent pe care se află construcțiile.

Reclamanta a subliniat că tatăl ei a testat, de iure, partea sa, dobândită în timpul căsătoriei cu Maria CHIRIAC din proprietatea comună în devălmășie. Prin urmare, pârâtul urma să dobândească prin moștenire cota – parte a tatălui lui. Mai mult, pârâtul nu a obținut certificatul de moștenitor care să ateste dreptul acestuia la moștenirea terenului aferent în litigiu cu casa de locuit. Respectiv, pârâtul nu avea dreptul să moștenească întregul teren aferent în litigiu cu casa de locuit, cât timp bunurile se aflau în proprietate în devălmășie.

Totodată, pârâtul nu a exercitat și nici nu exercită posesia și folosința întregului teren cu nr. cadastral *****, casei de locuit din 1962 și bunurile aflate pe acesta. În acest context, testamentul demonstrează că pârâtului i-a fost repartizat doar cota – parte din aceste teren pe care se află casa de locuit construită la anul 1978.

În final, reclamanta a remarcat că tatăl ei nu deținea singur în proprietate privată toate bunurile menționate în testament la momentul întocmirii acestui act.

În cadrul dezbaterilor judiciare, reclamanta a susținut faptele și argumentele de mai sus.

Reprezentantul reclamantei, avocatul Valentin MARDARI, a susținut argumentele de mai sus. În special, avocatul a subliniat că testamentul din 1993 este lovit de nulitate, deoarece nu corespunde art. 50 și 51 din Codul civil RSSM. Or, obiect al actului juridic sunt acele acțiuni sau inacțiuni, la care se obligă persoana în virtutea actului juridic. Pentru ca actul juridic să ia ființă și să fie valabil, este necesar ca obiectul să existe, în principiu, raportul obligațional se poate naște doar atunci când el ține de un bun ce există la momentul încheierii actului. Obiectul trebuie să se afle în circuitul civil - bunurile care prin natura lor aparțin mai multor persoane nu pot constitui obiect valabil al actului juridic civil. Obiectul trebuie să fie determinat sau determinabil - actul juridic trebuie să conțină suficiente elemente pentru individualizarea bunului. O desemnare insuficient de precisă ar putea da naștere unei erori în obiect.

La fel cum și a fost încheiat datorită erorilor esențiale menționate. Astfel, voința testatorului, Ion CHIRIAC, a fost de a-i testa fiului său, Alexandr CHIRIAC ca moștenire doar construcția din 1978 și nici de cum întreg terenul cu toate construcțiile de pe acesta. În temeiul legii, eroarea este reprezentarea falsă a realității la încheierea unui act juridic civil. Pentru ca eroarea să constituie temei de anulare a actului juridic civil este necesar ca ea să fie considerabilă, în sensul că elementul asupra căruia reprezentarea este falsă să fie determinant pentru încheierea actului, astfel încât, dacă ar fi fost cunoscută realitatea, actul nu s-ar fi încheiat. Eroarea este considerabilă dacă reprezentarea falsă se referă la următoarele elemente: natura actului juridic și calitățile substanțiale ale obiectului actului juridic. Eroarea care se referă la aceste elemente ține de acele calități al obiectului care țin de însăși esența lui și fără de care el nu ar fi ceea ce este. La aceste calități se atribuie atât însușirile materiale ale obiectului, cât și alte elemente ca: autenticitatea, apartenența, vechimea, aptitudinea de a servi destinației avute în vedere, caracteristicile, calitățile substanțiale ale obiectului actului, etc. Mai mult, martorul a relatat în lux de amănunte care a fost în realitate intenția părinților în ceea ce privește modul de moștenire.

51. *Intervenientul principal Maria TIMOTIN* a indicat faptele și argumentele indicate de reclamantă în cererea de chemare în judecată.

În cadrul dezbaterilor judiciare, intervenientul principal a explicat că a purtat grija ambelor părinți. Până în anul 2019, nu a avut conflicte cu fratele său, deoarece au folosit bunurile după dorința tatălui lor. Chiar dacă locuia în CHIȘINĂU, se afla deseori în sat, inclusiv a reparat mai

multe bunuri din odaie. S-a ocupat de înmormântarea mamei. La întocmirea testamentului din anul 2005, reprezentantul primăriei nu a informat despre existența unui alt testament.

52. *Pârâtul* Alexandr CHIRIAC nu a oferit comentarii cu privire la fondul cauzei.

În timpul dezbaterilor judiciare, pârâtul, prin avocatul Victor FURNICĂ, a cerut respingerea acțiunii inițiale și cererii de intervenție principală. În argumentarea poziției procesuale, avocatul a menționat că acțiunea reclamantei a constituit o modalitatea prin care, Maria TIMOTIN, a ripostat la acțiunea civilă formulată de Alexandr CHIRIAC împotriva Mariei TIMOTIN, prin care a solicitat anularea testamentului din 7 iulie 2005, emis de către mama defunctă a părților. Această cerere a fost restituită fără examinare de Judecătoria UNGHENI.

Prin urmare, la acea etapă, având în vedere că pe cauza de contencios administrativ, aflată în procedura Judecătoriei UNGHENI, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Maria TIMOTIN se examinau, inclusiv și chestiunile analogice de drept succesoral, care au avut importanța la data emiterii actelor, în temeiul cărora a fost împroprietărit pârâtul și care constituie obiect de examinare pe această cauză, la acea etapă pârâtul, prin intermediul avocatului, s-au concentrat pe dezbaterea argumentelor de ilegalitate și netemeinicia, invocate de intervenientul principal, în condițiile în care, testamentului nr. 75 din 17 noiembrie 1993 eliberat de tatăl defunct al părților, nu a constituit formal temei pentru înregistrarea dreptului de proprietate a pârâtului.

Respectiv, prin Decizia Curții de Apel Chișinău nr. 3a-1042/21 din 1 martie 2022, în care au fost reținute toate elementele expuse în acțiunea civilă și cererea de intervenție principală aferente circumstanțelor de fapt, inclusiv și asupra ilegalității împroprietăririi pârâtului. Astfel, calitatea de proprietar a pârâtului asupra terenului cu numărul cadastral ***** și a casei de locuit amplasată pe acest teren și legalitatea înscrierilor și actelor în temeiul căruia s-a atribuit în proprietate acestuia bunurile imobile sus – indicate nu poate fi pusă la îndoială sau să fie discutate în vreun fel în alte procese judiciare.

În același timp, avocatul a remarcat că răspunsul nr. 58 din 17 iunie 2019 a fost obiect de examinare pe cauza de contencios administrativ. Or, de fapt, acelea circumstanțe descrise s-au realizat până la înregistrarea dreptului de proprietate a dlui Alexandr CHIRIAC, devenind caduce. Prin efectul înregistrării dreptului de proprietate, orice discuție, înțelegere verbală, proceduri inițiate și nefinalizate, nu pot fi considerate ca generatoare de drepturi și obligații. Mai mult, actele în temeiul cărora dreptul de proprietate a fost dobândit, fiind disputat, prin introducerea în instanță a unei acțiuni civile.

Într-un final, avocatul a notat că temeiul acțiunii civile se referă la nulitatea prin eroare. Se observă că reclamanta și intervenientul accesoriu nu au motivat existența erorii esențiale.

Caracterul raporturilor juridice și legislația aplicabilă.

53. Pentru a solicita nulitatea testamentului de mai sus, reclamanta și intervenientul principal au susținut că problema centrala se bazează pe raporturi de proprietate în devălmășie și moștenire, care sunt reglementate de *art. 50, 51, 59, 114 – 117, 561, 568, 570 din Codul civil al RSSM adoptat la 26 decembrie 1964*.

54. În replică, pârâtul nu s-a oprit la fiecare dintre articolele menționate, ci a precizat că reclamantul nu a demonstrat existența unei erori la întocmirea testamentului.

55. *Instanța de judecată nu a găsit niciun motiv serios pentru a respinge opinia juridică prezentată de reclamantă și intervenientul principal*.

56. Conform *art. 7 alin. (1) din Codul civil*, legea civilă nu are caracter retroactiv. În special, judecătorul observă că părinții părților s-au căsătorit în anul 1960 și au început să construiască casele de locuit, în anul 1962 și, după caz, anul 1978. În același timp, dl Ion CHIRIAC a întocmit testament contestat la 17 noiembrie 1993.

57. Din această perspectivă, instanța de judecată consideră că sunt relevante următoarele dispoziții legale din *Codul civil, adoptat la 26 decembrie 1964* și *Codul căsătoriei și familiei, adoptat la 26 decembrie 1969*, și anume

Codul civil de mai sus

Articolul 50.

Nulitatea convenției, care nu corespunde prevederilor legii

Este nulă convenția care nu corespunde prevederilor legii, inclusiv convenția care lezează drepturile personale sau patrimoniale ale minorilor.

În cazul unei convenții nule fiecare parte este obligată să restituie celeilalte părţi tot ce a primit în baza convenției, iar când nu este posibil de a restitui în natură cele primite, urmează să plătească valoarea lor în bani, dacă legea nu prevede alte efecte ale nulității convenției.

Articolul 124.

Proprietatea gospodăriei de colhoznic

Bunurile gospodăriei de colhoznic aparțin membrilor ei cu drept de proprietate în devălmășie (articolul 114 din prezentul Cod).

Gospodăria de colhoznic poate avea în proprietate o gospodărie auxiliară pe lotul de lîngă casă, pe care îl are în folosință, o casă de locuit, vite productive, păsări şi inventar agricol mărunt, potrivit statutului colhozului.

(...)

Articolul 125.

Posesia, folosința şi dispoziția asupra bunurilor gospodăriei de colhoznic

Posesia, dispoziția şi folosința asupra bunurilor gospodăriei de colhoznic se înfăptuiesc cu consimțământul tuturor membrilor ei.

Litigiile cu privire la posesia, folosința sau dispoziția asupra bunurilor gospodăriei se soluționează de instanța judecătorească în urma acțiunii intentate de oricare membru al ei, care a împlinit vârsta de șaisprezece ani.

Membrii gospodăriei în vârstă de cincisprezece până la șaisprezece ani intentează aceste acțiuni cu consimțământul părinților, înfietorilor sau curatorilor lor, iar acțiunile în interesul membrilor gospodăriei, care n-au împlinit vârsta de cincisprezece ani, le intentează părinţii, înfietorii sau tutorii lor.

Articolul 127.

Stabilirea cotei-părţi din bunurile gospodăriei de colhoznic

Cota-parte ce revine unui membru al gospodăriei de colhoznic din bunurile ei, va fi stabilită în următoarele cazuri:

1) când el iese din componența gospodăriei de colhoznic fără a forma o nouă gospodărie (separare);

2) când dintr-o singură gospodărie de colhoznic se formează două sau mai multe gospodării (împărțire);

3) când membrul gospodăriei de colhoznic este urmărit pentru obligațiile sale personale.

Cota-parte a oricărui membru al gospodăriei se stabilește pe baza principiului, potrivit căruia toți membrii gospodăriei, inclusiv minorii și cei incapabili de muncă, au cote-părţi egale.

Cota-parte a unui membru capabil de muncă al gospodăriei în bunurile ei poate fi micșorată, dacă el a fost puţin timp membru al gospodăriei sau a participat foarte puţin prin munca sau mijloacele sale la ducerea gospodăriei.

Articolul 568.

Succesiunea testamentară

Orice cetățean poate lăsa prin testament toate bunurile sale sau o parte din ele (inclusiv mobilierul obişnuit din casă şi obiectele de uz casnic) uneia sau mai multor persoane, atît celor care fac parte, cît şi celor care nu fac parte din cercul moştenitorilor legali, precum şi statului sau diferitelor organizaţii de stat, cooperatiste şi obşteşti.

Testatorul poate lipsi prin testament de dreptul de succesiune pe unul, pe cîţva sau pe toţi moștenitorii legali.

Codul căsătoriei și familiei de mai sus

Articolul 21.

Proprietatea comună devălmașă a soților

Bunurile, dobândite de soți în timpul căsătoriei, sunt proprietate comună devălmașă a lor. Soții au drepturi egale de posesiune, folosință şi dispoziţie asupra acestor bunuri.

Soţii se bucură de drepturi egale asupra bunurilor şi în cazul când unul dintre ei se ocupă de gospodăria casnică, de îngrijirea copiilor sau, din alte motive temeinice, n-a avut un câștig de sine stătător.

Articolul 22.

Determinarea părţilor din proprietate comună devălmaşă a soţilor în caz de împărţire a bunurilor

În cazul împărțirii bunurilor, care sunt proprietatea comună devălmașă a soților, părțile lor se consideră egale. În unele cazuri instanța judecătorească poate să se abată de la principiul părților egale ale soților, având în vedere interesele copiilor minori sau interesele, care merită atenție, ale unuia dintre soți. (...).

Articolul 26.

Drepturile asupra bunurilor soţilor – membri ai gospodăriei de colhoznic

Dispoziţiile articolelor 21-24 din prezentul Cod se extind numai asupra acelor bunuri ale soţilor – membri ai gospodăriei de colhoznic, care, în conformitate cu

articolul 111 din Codul civil al RSS Moldoveneşti, constituie proprietate personală a lor.

Drepturile soţilor privind posesiunea, folosinţa şi dispoziţia asupra proprietăţii gospodăriei de colhoznic sînt stabilite de articolele 124-130 din Codul civil al RSS Moldoveneşti.

58. Hotărârile și deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului se aplică direct la soluționarea cazului în acord cu *art. 2 alin. (1) și art. 12 alin. (1) din Codul de procedură civilă.*

Opinia judecătorului în privința argumentelor și probelor prezentate de părți.

59. Înainte de a ajunge la concluziile de mai jos, judecătorul a reflectat în mod egal în privința tuturor probelor din dosar. În special, s-a ținut cont de legătură reciprocă și capacitatea lor de a răspunde specific și explicit la chestiunile principale ridicate de participanți (*vezi* art. 130 alin. (3), (4) din Codul de procedură civilă). Astfel, instanța de judecată s-a concentrat pe acelea argumente, dovezi și afirmații, care au importanță și sunt decisive pentru soluționarea corectă a cauzei civile (*vezi* art. 118 alin. (3) din Codul de procedură civilă).

60. Pentru început, judecătorul este conștient de faptul că cele mai importante evenimente au avut loc mai mult de 36 ani în urmă, într-un context neclar și deosebit de complex. Mai mult, atât dl Ion CHIRIAC, cât și soția acestuia, au decedat până la începerea prezentului proces judiciar. Din aceste motive, este inevitabil să existe un anumit grad de imprecizie cu privire la unele detalii legate de întocmirea testamentului.

61. *În momentul actual*, judecătorul este chemat să răspundă la două probleme centrale pe care s-au concentrat reclamanta și intervenientul principal. Pe de o parte *(i)*, este necesar de determinat dacă bunurile imobile incluse în testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 erau proprietate comună devălmașă a dlui Ion CHIRIAC și dnei Maria CHIRIAC. În cazul unui răspuns pozitiv *(ii)*, trebuie de verificat dacă soțul era în drept să dispună de bunurile imobile la întocmirea testamentului, fără acordul celuilalt soț, în condițiile *Codului civil din anul 1964*.

(i) în ceea ce privește proprietate comună devălmașă a părinților reclamantei și pârâtului.

62. Instanța de judecată notează că reclamanta, pârâtul și intervenienta principală sunt frați și surori, care s-au născut în familia dlui Ion CHIRIAC și dnei Maria CHIRIAC (CIOBANU). Căsătoria părinților a fost înregistrată în anul 1960 și *a încetat* în urma decesului dlui Ion CHIRIAC la 1 august 2001 (*vezi* art. 33 din Codul familiei).

63. Judecătorul subliniază că reglementările privind proprietatea în devălmășie a soților și privind proprietatea personală a fiecăruia dintre soți, prevăzute la art.20-23, se vor aplica proprietății obținute de către soți (unul dintre soți) *după intrarea în vigoare* a Codului familiei nr. 1316 din 26 octombrie 2000 (*vezi* art. 166 alin. (4) din acest Cod).

64. Respectiv, până la intrarea în vigoare a Codului familiei, *(a)* proprietatea în devălmășie a soților și *(b)* proprietatea personală a soților este prevăzută de *Codul căsătoriei și familiei, adoptat la 26 decembrie 1969.* Cu alte cuvinte, Codul familiei în redacția din anul 2000 nu se aplică în cazul familiei CHIRIAC.

65. În orice caz, *Codul căsătoriei și familiei* stabilește o regulă similară cu cea actuală, și anume - bunurile, dobândite de soți în timpul căsătoriei, sunt proprietate comună devălmașă a lor (*vezi* art. 21 din Codul menționat).

66. În timpul căsătoriei, dl Ion CHIRIAC și dna Maria CIOBANU au locuit în *****. În anul 1962, aceștia au construit *prima lor* casă. Ulterior, în anul 1978, au construit *o nouă* casă pe același teren, în aceeași curte. În aceeași perioadă, părinții lor au dobândit în comun și alte terenuri cu destinație agricolă.

67. La 17 noiembrie 1993, dl Ion CHIRIAC a întocmit testamentul nr. 75, prin care a făcut următoarea decizie: „*din bunurile ce-mi aparţin, casa de locuit cu toate construcţiile si clădirile de uz gospodăresc ce se află în s. Grozești* – îi testez pârâtului (vol. I; f. d. 15).

68. În acest context, se observă că pârâtul nu contestă că bunurile imobile transmise prin testamentul de mai sus au fost construite și, după caz, dobândite în timpul căsătoriei dintre părinții lui, dl Ion CHIRIAC și dna Maria CHIRIAC.

69. În plus, prin scrisoarea nr. 58 din 17 iunie 2019, secretarul Consiliului local Grozești, dna Svetlana MITROFAN, a confirmat că terenul aferent casei de locuit din sat. Grozești din raionul NISPORENI a fost repartizat dlui Ion CHIRIAC, în baza programului „Pământ” și deciziei nr. 2 din 15 februarie 1992 (vol. I; f. d. 30).

70. Secretarul a precizat expres că decizia dată nu se referă la reclamantă, pârât sau intervenienta principală, *ci doar la părinții lor care au fost beneficiarii de terenuri din fostul colhoz „Zavetîi Iliicia”.* De altfel, dna Maria CHIRIAC, mama părților, se bucură de drepturi egale asupra bunurilor și în cazul dacă aceasta s-a ocupat mai mult de gospodăria casnică, de îngrijirea copiilor sau, din alte motive temeinice, n-a avut un câștig de sine stătător (*vezi* art. 21 propoziția secundă din Codul căsătoriei și familiei).

71. Astfel, bunurile date se supun regimului proprietății în devălmășie (*vezi* art. 21 (1) din Codul căsătoriei și familiei din 26 decembrie 1969, în vigoare până la 26 aprilie 2001).

72. De asemenea, instanța de judecată reține că părțile nu au adus probe care ar arată că părinții lor au împărțit bunurile imobile sau mobile în timpul căsătoriei și, după caz, sunt proprietari cu cote – diferite. Mai mult, scrisoarea de mai sus tace în privința acestui aspect. Totodată, pârâtul nu a prezentat nicio dovadă care să confirme că tatăl său deținea proprietatea personală asupra caselor construite în anii 1962 și 1978, în special, le-a obținut cu mijloace bănești personale sau le-a primit prin succesiune sau prin donație.

73. În mod corespunzător, judecătorul constată că soții CHIRIAC au părți egale din bunurile imobile de mai sus (*vezi* art. 22 din Codul căsătoriei și familiei și art. 127 din Codul civil, adoptat la 26 decembrie 1964).

(ii) în ceea ce privește dreptul dlui Ion CHIRIAC de a transmite bunurile imobile în cazul unui testament, fără acordul soției, în condițiile Codului civil din anul 1964.

74. Instanța de judecată notează că dl Ion CHIRIAC era în drept să lase prin testament toate bunurile sale sau o parte din ele uneia sau mai multor persoane (*vezi* art. 568 din Codul civil, adoptat la 26 decembrie 1964). Aceasta înseamnă că persoana poate decide cui lasă bunurile și în ce proporții după moarte.

75. Din acest motiv, judecătorul nu pune la îndoială libertatea testamentară a dlui Ion CHIRIAC, tatăl participanților. Totuși, *acest drept este limitat la bunurile pe care le deține legal.* Altfel spus, dl Ion CHIRIAC nu poate dispune prin testament de bunuri care nu îi aparțin.

76. În același context, proprietatea comună devălmașă a soților *cunoaște anumite limitări* stabilite în *art. 26 din Codul căsătoriei și familiei.* Potrivit acestei dispoziții legale, drepturile

soților privind posesiunea, folosința și dispoziția asupra proprietății gospodăriei de colhoznic sunt stabilite de articolele 124-130 din Codul civil al RSS Moldovenești

77. Astfel, posesia, dispoziția și folosința asupra bunurilor gospodăriei de colhoznic se înfăptuiesc cu consimțământul tuturor membrilor ei (*vezi* art. 125 din Codul civil din 1964). În plus, conform *art. 21 din Codul căsătoriei și familiei,* părinții participanților au drepturi egale de posesiune, folosință și dispoziție asupra acestor bunuri.

78. Judecătorul observă *lipsa unei definiții legale a* sintagmei – „cu consimțământul tuturor" în Codul civil de mai sus, așa cum este în Codul civil adoptat în anul 2002. În pofida acestui fapt, sensul obișnuit al acestor cuvinte nu s-a schimbat radical în anii din perioada sovietică și nici după proclamarea independenței țării. Conform art. *312 alin. (1)* din Codul civil, în redacția sa din 1 martie 2019, consimțământul este manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic. Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, prin *consimțământ* se înțelege acordul de voință a persoanelor care încheie un contract.

79. Pe baza interpretării literale, judecătorul consideră că sintagma de mai sus se referă la acordul sau consensul tuturor părților implicate într-o anumită situație juridică.

80. Sub acest aspect, legislatorul sovietic nu a făcut nicio diferență în modul de exprimare a acordului în cazurile bunurilor gospodăriei. Spre deosebire, legislatorul Republicii Moldova a specificat că acordul scris al tuturor coproprietarilor este obligatoriu pentru actele de dispoziție asupra bunurilor imobile comună în devălmășie (*vezi* art. 570 alin. (2) din Codul civil). *Un grad mai redus de protecție legală* este în cazul bunurilor mobile, deoarece fiecare dintre coproprietarii devălmași poate dispune de ele (*vezi* art. 570 alin. (1) din Codul civil).

81. Prin urmare, instanța notează că reclamantul sau intervenientul principal trebuie să demonstreze că mama lor a fost împotriva sau nu a dat vreun acord scris sau oral tatălui lor pentru a dispune de *toate bunurile* lor obținute în timpul căsătoriei.

82. Revenind la împrejurările cauzei,

> *este important de remarcat că, în perioada anilor 1993 – 2019, reclamanta, intervenienta principală și pârâtul nu au avut interese conflictuale în ceea ce privește posesia și folosirea gospodăriei rămase după decesul părinților, și anume terenul cu nr. cadastral *****.*
>
> *La 19 mai 2019, pârâtul i-a comunicat intervenientului principal că întregul teren și casele de locuit îi aparțin cu drept de proprietate exclusiv. Ca rezultat, sora acestuia a pornit un proces judiciar privind anularea titlului de autentificare a dreptului deținătorului de teren, iar pârâtul a prezentat pentru prima data testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993.*

83. În concluzie, neînțelegerile dintre surori și frate au apărut recent, după moartea părinților, și au condus la mai multe litigii civile de apărare a drepturilor fiecăruia dintre ei.

84. În special, reclamanta și intervenienta principală a considerat că tatăl lor i-a testat pârâtului casa de locuit construită în anul 1978. În schimb, pârâtul a sugerat că dreptul lui de proprietate asupra terenului cu nr. cadastral *****, inclusiv asupra bunurilor imobile de pe el, nu poate fi pus la îndoială sau să fie discutat într-un alt proces judiciar.

85. Este adevărat că instanța de apel a confirmat legalitatea titlului de autentificare a dreptului deținătorului de teren în privința terenului cu nr. cadastral ***** eliberat pe numele

pârâtului (*vezi* decizia Curții de Apel CHIȘINĂU nr. 3a-1042/21 din 1 martie 2022). Totodată, se observă că instanța de apel a reținut în fila 27:

> (...) pe lotul de lângă casă cu nr. cadastral ***** sunt amplasate construcții capitale, inclusiv casa de locuit care aparține proprietarului Alexandr CHIRIAC;
>
> (...) se confirmă că, în legătură cu expirarea termenului de luni după decesul dlui Ion CHIRIAC, din moștenitorii enumerați, au acceptat de facto moștenirea, prin intrarea în posesie: soția Maria CHIRIAC și fiul Alexandr CHIRIAC;
>
> (...) se reține că atribuirea în proprietate a terenului cu nr. cadastral ***** lui Alexandr CHIRIAC în întregime s-a făcut având la *bază testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993*.

86. Din analiza deciziei Curții de Apel CHIȘINĂU rezultă că acțiunea introdusă în ordinea contenciosului administrativ nu a avut ca obiect constatarea nulității testamentului nr. 75 din 17 noiembrie 1993. Acest act civil a fost folosit de instanța de apel pentru a susține validitatea titlului de autentificare discutat anterior. Drept urmare, instanța de apel nu a verificat, iar părțile nu au contestat legalitatea testamentului nr. 75 din 17 noiembrie 1993.

87. Mai mult, se observă că instanța de apel a constatat existența unei construcții capitale nr. cadastral *****.01 pe terenul dat care este proprietatea pârâtului. În acest context, reclamanta și intervenienta principală nu au menționat obiecții pe marginea acestui bun.

88. Dimpotrivă, instanța de judecată notează că părțile au confirmat că părinții lor au construit două case în aceeași ogradă, prima în anul 1962, iar a doua în 1978.

89. *Din explicațiile reclamantei și intervenientului principal* rezultă că dl Ion CHIRIAC și-a exprimat dorința ca fiul său, pârâtul Alexandr CHIRIAC, să se mute în casa nouă construită în 1978 și să aibă grijă de primul rând de viță de vie. Fiica sa, Maria TIMOTIN, urma să rămână în casa veche construită în 1962, împreună cu grădina din fața casei și jumătate din cota mamei și a reclamantei. *Martorul Iulia LANGA* a confirmat că dorința lui Ion CHIRIAC a fost ca pârâtul să locuiască în casa nouă, iar Maria TIMOTIN să rămână în casa bătrânească. De asemenea, pârâtul trebuia să obțină un rând suplimentar de viță de vie pentru a avea unde să scoată și să spele butoaiele. Maria TIMOTIN a efectuat reparații în casa bătrânească și a construit un beci și un garaj. Martorul nu a auzit despre existența unui testament.

90. O explicație devine o probă dacă e verificată și evaluată deopotrivă cu celelalte probe sau nu e negată de partea adversă (vezi art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă).

91. În primul rând, instanța de judecată constată că pârâtul sau avocatul acestuia nu au contestat credibilitatea și sinceritatea reclamantei, intervenientului principal sau martorului. În al doilea rând, este evident că faptele de mai sus sunt cunoscute direct de către pârât și nu au avut loc în afara cadrului familiei lor. De altfel, *avocatul pârâtului nu a asigurat prezența clientului său, care a fost implicat direct în această înțelegere, inclusiv nu a comunicat niciun impediment de a face acest lucru*. În al treilea rând, pârâtul nu a prezentat niciun indiciu care ar demonstra că explicațiile reclamantei, intervenientului principal sau martorului sunt contradictorii, neclare sau se schimbă în mod frecvent.

92. În al patrulea rând, secretarul Consiliului local al sat. Grozești a prezentat anumite circumstanțe similare cu explicațiile sau declarațiile de mai sus în răspunsul nr. 58 din 17 iunie 2019 (vol. I; f. d. 30). Potrivit acestui înscris, se poate de rezumat următoarea situație de fapt

> În ograda familiei CHIRIAC există două case: una veche și una nouă. Maria TIMOTIN construiește o locuință neautorizată pe terenul mamei sale, deși terenul este atribuit fratelui ei, Alexandr CHIRIAC, prin testamentul din 1993.
>
> Pentru a rezolva situația, mama lor, Maria CHIRIAC, a convenit cu Alexandr CHIRIAC să-și perfecteze actele de moștenire și să cedeze o parcelă surorii pentru construcția neautorizată. Maria CHIRIAC a întocmit un testament în anul 2005 prin care i-a testat fiicei sale, Maria TIMOTIN, casa neautorizată.
>
> Procedura de divizare a terenului nu a fost finalizată de Alexandr CHIRIAC după decesul mamei lor.

93. În al cincilea rând, secretarul Consiliului local al sat. Grozești a confirmat că terenul și casele de locuit nu aveau numere cadastrale în perioada anilor 1990, iar bunurile imobile nu erau identificate în testamentul din 1993 (vol. I; f. d. 30). *Aceeași stare de fapt se reține în testamentul lăsat de mama lor în anul 2005.* În special, mama lor a testat fiicei sale, Maria TIMOTIN, casa de locuit și terenul aferent *fără* indicarea unui număr cadastral (vol. I; f. d. 23).

94. Pe baza celor 5 argumente, instanța de judecată consideră că declarațiile reclamantei, intervenientei principale și martorului nu au constituit singurele probe, ci au fost susținute suplimentar prin înscrisurile de mai sus și de contextul cauzei. Nu există niciun indiciu *suficient de serios* care ar convinge că declarațiile de mai sus au fost influențate de interesul urmărit de fiecare parte în prezentul proces judiciar.

95. Prin urmare, instanța ajunge la concluzia că reclamanta a reușit să demonstreze teoria existenței celor două case și voința exprimată atât de dl Ion CHIRIAC, cât și de Maria CHIRIAC de a transmite una dintre case pârâtului, iar cealaltă casă intervenientei principale, împreună cu terenul aferent fiecărui imobil.

96. Astfel, deși pârâtul, Alexandr CHIRIAC, a indicat că tatăl *i-a lăsat lui toate bunurile*, probele și contextul cauzei susțin distribuția bunurilor conform înțelegerilor familiale.

97. În consecință, instanța de judecată constată că reclamantul și intervenientul principal au dovedit că mama lor a fost împotriva faptului potrivit căruia soțul ei (tatăl participanților) să dispună de *toate bunurile* lor obținute în timpul căsătoriei.

98. Cu alte cuvinte, dl Ion CHIRIAC nu a fost în drept să dispune de ambele case din ograda lui și să le testeze pârâtului prin testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993.

(iii) în ceea ce privește aplicarea sancțiunii nulității în cazul încălcării constatate mai sus;

99. Reclamanta și intervenienta principală au sugerat că testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 nu corespunde prevederilor legii și poate fi anulat în condițiile *art. 50 în raport cu art. 114 – 117 din Codul civil din 26 decembrie 1964.*

100. Judecătorul a rămas surprins asupra tăcerii pârâtului în privința acestui aspect. Mai mult, acesta și-a accentuat apărarea împotriva nulității convenției încheiate datorită unei erori, în sensul *art. 59 din Codul civil din 26 decembrie 1964*.

101. În asemenea împrejurări, instanța de judecată subliniază că nulitatea actului civil, care nu corespunde prevederilor legii prevăzut în art. 50, *este un temei de nulitate diferit* decât nulitatea convenției încheiate datorită unei erori, conform art. 59 din Codul civil din 26 decembrie 1964. Primul caz se referă la sancționarea unui act prin nulitate absolută, iar al doilea

caz stabilește actele juridice care pot fi lovite de nulitate relativă. De asemenea, motivele de fapt pentru aplicarea unei forme sau alteia de nulitate nu sunt identice.

102. Prin urmare, instanța de judecată nu este ținută de textul de lege indicat de părțile unui proces, ci este obligată să aplice acel text de lege care se potrivește situației de fapt, așa cum a fost calificată juridic de parte și confirmată prin probele prezentate (*vezi* aplicarea principiului *jura novit curia* - Radomilja și alții vs Croația (Marea Cameră), 20 martie 2018, para. 123 – 127; Molla Sali vs Grecia (Marea Cameră), 19 decembrie 2018, para. 84). Acest principiu se bazează pe competența judecătorului de a determina legea aplicabilă soluționării cauzei (*vezi* art. 183 alin. (2) lit. a) și art. 240 alin. (1) din Codul de procedură civilă).

103. La acest capitol, instanța de judecată este convinsă că legislatorul sovietic a introdus obligația consimțământului ambelor soți în cazul dispoziției bunurilor aflate în proprietate devălmașă *pentru a proteja* interesele patrimoniale fiecăruia dintre soți (*vezi* art. 21 și 26 din Codul căsătoriei și familiei și art. 125 din Codul civil din 1964).

104. Sub acest aspect, lipsa acordului soției de a transmite ambele case de pe terenul cu nr. cadastral ***** constituie *o încălcare a acestei cerințe legale imperative* cerute de *art. 21 și 26 din Codul căsătoriei și familiei și art. 125 din Codul civil din 1964*. Mai mult, drepturile soției în regimul legal al bunurilor comune dobândite în timpul căsătoriei au fost lipsite de importanță și ignorate la punerea în aplicare a testamentului din anul 1993.

105. Pe baza celor prezentate, judecătorul notează că testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 nu corespunde prevederilor legii.

106. Astfel, conform *art. 50 din Codul civil de mai sus* și pentru a asigura respectarea ambelor soți și voinței lor testamentare, instanța de judecată va declara nul testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 *în partea* ce depășește cota – parte al testatorului, tatăl participanților dl Ion CHIRIAC din bunurile dobândite de soți, în timpul căsătoriei lor.

107. Cu titlu de observație, judecătorul nu a avut motive să constatate nulitatea absolută a întregului testament din anul 1993, deoarece dl Ion CHIRIAC a avut o intenție clară de a testa pârâtului casa construită în anul 1978 (*vezi* art. 62 din Codul civil).

CONCLUZIA.

108. Având în vedere raționamentele de mai sus, instanța de judecată a constatat că Ion CHIRIAC și Maria CHIRIAC au fost căsătoriți în perioada 11 iunie 1960 – 1 august 2001. Din acest motiv, s-a reținut că bunurile imobile incluse în testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 erau proprietate comună devălmașă a soților. Astfel, Ion CHIRIAC nu a fost în drept să dispună unilateral de ambele case din ograda lor și să le testeze pârâtului prin testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993. Pe această cale, conform *art. 50 din Codul civil de mai sus* și pentru a asigura respectarea ambelor soți și voinței lor testamentare, instanța de judecată a declarat nul parțial testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993.

109. În consecință, instanța de judecată ajunge la concluzia de a admite parțial acțiunea.

REPARTIZAREA CHELTUIELILOR JUDICIARE.

110. Reclamantul a solicitat să-i fie restituită din contul pârâtului *cheltuielile judiciare,* sub forma: (a) cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 10.000 de lei. Acesta a prezentat mandatul încheiat cu avocatul său și ordinul de plată pentru suma cerută mai sus.

111. Pârâtul nu a comentat această cerere formulată de către reclamant.

112. În conformitate cu *art. 96 alin. (1) și (1[1]) din Codul de procedură civilă,* partea care a avut câștig de cauză are dreptul să-i fie compensate cheltuielile de asistență juridică ***(i)*** dacă a fost reprezentată de către avocat și ***(ii)*** dacă a demonstrat că le-a suportat efectiv (real), ***(iii)*** în mod necesar și ***(iv)*** au fost rezonabile ca mărime (*vezi* Amihalachioaie vs Republica Moldova, 20 aprilie 2004, para. 45 – 47; Vasilca vs Republica Moldova, 11 februarie 2014, para. 43, Buzadji vs Republica Moldova (Marea Cameră), 5 iulie 2016, para. 130).

113. Judecătorul observă că reclamantul a fost reprezentat de avocat, în bază de mandat, căruia i-a achitat *efectiv* suma de 10.000 de lei (vol. II; f. d. 16).

114. Pentru a dovedi caracterul necesar și rezonabil al mărimii cheltuielilor, reclamantul este obligat să indice motivele de fapt pe care își întemeiază această pretenție (*vezi* art. 166 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură civilă). Prin *punctul 21[1] din hotărârea nr. 25 din 28 iunie 2004*, Plenul Curții Supreme a dezvoltat mai mulți factori care au importanță la stabilirea mărimii acestor cheltuieli (complexitate, timpul necesar; constrângerile de timp pentru avocat etc). Elemente similare pot fi găsite în *art. 64 alin. (6) din Statutul Profesiei de Avocat.*

115. Judecătorul constată că reclamantul, prin avocatul său, nu a oferit informații detaliate privind acțiunile întreprinse și prețul timpului cheltuit de avocat pe marginea cauzei *sau* alte date care ar permite aprecierea costului total al acestor servicii (*vezi* Lupăcescu și alții vs Moldova, 21 martie 2006, para. 40; Amihalachioaie, citată, para. 47).

116. În același timp, este adevărat că munca avocatului a fost plătită din onorariul achitat de reclamant, ceea ce înseamnă că acesta a suportat cheltuielile indicate mai sus. Astfel, lipsa argumentării mărimii cheltuielilor nu este un motiv suficient pentru a respinge integral această pretenție (*vezi* Levința vs Moldova, 16 decembrie 2008, para. 117). *Totuși,* nerespectarea obligației de motivare va influența mărimea sumei care urmează a fi compensată.

117. Prin urmare, judecătorul *recunoaşte* efortul avocatului și *apreciază* munca depusă în cadrul cauzei (acumularea probelor, redactarea răspunsului pentru excepție de tardivitate; prezentarea pledoariilor scrise și participarea în cadrul dezbaterilor judiciare). În pofida acestui fapt, acțiunea civilă a fost admisă parțial, ceea ce înseamnă că avocatul a obținut rezultate favorabile doar în 1/2 din pretenția formulată.

118. În asemenea condiții, judecătorul acordă reclamantului cheltuielile de asistență juridică în mărime de 7.000 de lei.

DISPOZITIVUL

Pentru aceste motive, *în numele LEGII*,
instanța de judecată

1. *Admite parțial* acțiunea civilă intentată de către ***reclamantul*** **Tatiana CROITORU** (*****), inclusiv ***intervenientul principal*** **Maria TIMOTIN** (*****) împotriva ***pârâtului*** **Alexandr CHIRIAC** (*****).
2. *Hotărăşte să declare* nul testamentul înregistrat în registru nr. 75 din 17 noiembrie 1993, întocmit de Primăria sat. Grozești din raionul NISPORENI *în partea* ce depășește cota – parte al testatorului, tatăl reclamantei, intervenientului principal și pârâtului, ***dl Ion***

CHIRIAC (*****) din bunurile dobândite de soții, dl Ion CHIRIAC și dna Maria CHIRIAC, în timpul căsătoriei lor (11 iunie 1960 – 1 august 2001), care se supun regimului proprietății în devălmășie,

în măsura în care s-a constatat că: *(i)* soții au drepturi egale de dispoziție asupra bunurilor dobândite în timpul căsătoriei, iar părțile lor se consideră egale (art. 21 și 22 din Codul căsătoriei și familiei); *(ii)* respectiv, dl Ion CHIRIAC era în drept să lase doar bunurile care-i aparțin *doar* acestuia la momentul întocmirii testamentului; *(iii)* astfel, instanța nu este în drept să anuleze testamentul integral*; (iv)* dimpotrivă, testamentul nr. 75 din 17 noiembrie 1993 nu corespunde prevederilor art. 568 (1) din Codul civil din 26 decembrie 1964 *numai* în partea care depășește drepturile de proprietate al testatorului; *(iv)* de altfel, părțile nu au adus probe care ar arată că soții au împărțit bunurile în timpul căsătoriei și, după caz, sunt proprietari cu cote - diferite; *(v)* sub acest aspect, pârâtul nu a demonstrat că procedurile judiciare anterioare au pus în discuție legalitatea testamentului de mai sus; *(vi)* mai mult, soția testatorului a lăsat un alt testament în anul 2005, care se referă la partea sa de bunuri cu indicarea altui moștenitor; *(vii)* prin urmare, testatorul nu a fost în drept să testeze toate bunurile imobile ale familiei sale.

3. *Hotărăște că* pârâtul Alexandr CHIRIAC este obligat să plătească reclamantului Tatiana CROITORU suma bănească în mărime de

   a) **7.000 (șapte mii) de lei,** cu titlu de compensare pentru cheltuielile de asistență juridică achitate în folosul avocatului. *Respinge* restul sumei cerute, *deoarece* reclamantul nu a demonstrat caracterul rezonabil al cheltuielilor în măsura în care nu a prezentat o listă detaliată a actelor/acțiunilor efectuate raportat la timpul aferent acestora și costul lor; *în plus,* acțiunea a fost admisă parțial.

4. Hotărârea poate fi atacată cu apel la Curtea de Apel Chișinău în termen de 30 de zile din momentul pronunțării dispozitivului hotărârii, prin intermediul Judecătoriei Ungheni.

5. Hotărârea va deveni definitivă în condițiile art. 254 din Codul de procedură civilă.

Hotărârea judecătorească integrală este pusă la dispoziția participanților la proces, prin remiterea acesteia la domiciliul/sediul lor cunoscut de către instanța judecătorească și prin plasarea pe pagina web – „https://jun.instante.justice.md/", în ordinea prevăzută de legea procedural civilă.

Constantin CHILIAN
judecător _____